

М. А. Швайка,

доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
академік Академії економічних наук України,
директор Науково-дослідного інституту економічних і гуманітарних наук
Київського міжнародного університету

СТАН ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті автор охарактеризував нинішній кризовий стан грошово-кредитної і банківської системи України, показав нездатність Національного банку акумулювати та раціонально використовувати грошові ресурси, розкрив негативні наслідки доларизації української економіки, проаналізував необхідність та умови запровадження нової світової резервної валюти, визначив шляхи реформування банківської системи України.

Ключові слова: банківська система, кредитна грошова система, доларизація економіки, єдина світова валюта.

М. А. Швайка

СОСТОЯНИЕ И ПУТИ РЕФОРМИРОВАНИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

В статье автор дал характеристику нынешнего кризисного состояния денежно-кредитной и банковской системы Украины, показал неспособность Национального банка аккумулировать и рационально использовать денежные ресурсы, раскрыл отрицательные последствия долларизации украинской экономики, проанализировал необходимость и условия введения новой мировой резервной валюты, определил пути реформирования банковской системы Украины.

Ключевые слова: банковская система, кредитная денежная система, долларизация экономики, единая мировая валюта.

M. A. Shvayka

CONDITION AND WAYS OF BANK SYSTEM OF UKRAINE REFORMING

In the article the author has given the characteristics of a present crisis circumstance of credit-monetary and bank system of Ukraine, has shown inability of National bank to accumulate and rationally use money resources, has opened negative consequences of the Ukrainian economy dollarization, has analysed necessity and conditions of introduction of new world reserve currency, has determined ways of reforming of bank system of Ukraine.

Key words: bank system, credit monetary system, dollarization of economy, common world currency.

Постановка проблеми. Нині грошово-кредитна і банківська система України практично розвалюється. Замість того щоб підвищувати ефективність функціонування банківської системи, поліпшувати обслуговування підприємств, запровадити ринкові механізми створення грошей, банки стали знярядом пограбування народу, використовуючи його кошти для власного збагачення. Через це стався параліч банківської системи, що негативно позначилося на роботі підприємств. Сьогодні вони не мають достатніх оборотних коштів для відновлення процесу виробництва, але не можуть замінити їх кредитними ресурсами через те, що банки або взагалі не видають кредити виробникам, або пропонують їх за вкрай невідповідними умовами (тож зрозуміло, чому підприємства повертаються до вже забутого бартеру). Водночас власники вільних грошей бояться вкладати їх у банки, оскільки не мають гарантій повернення коштів. У сьогоднішніх важких кризових умовах мільйони українців висловлюють своє невдоволення діями злочинної, пристосованої до потреб олігархів, «тіньовиків» і мафії банківської системи, через неефективне функціонування якої українські громадяни зубожіють, втрачають свої заощадження, позбуваються роботи та засобів до існування, а відтак і впевненості в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про кризовий стан та необхідність реформування банківської системи України можна прочитати чимало наукових книг і статей вітчизняних економістів. Водночас такої важливої проблеми, як формування нової кредитної грошової системи, взагалі не присвячено наукових праць через нехтування факту існування цієї системи. Зміст теперішньої нової кредитної грошової системи, яка прийшла на зміну золотовалютній системі, висвітлюється у трьох книжках автора [1–3].

Мета статті – охарактеризувати нинішній кризовий стан грошово-кредитної і банківської системи України, показати нездатність Національного банку акумулювати та раціонально використовувати грошові ресурси, розкрити негативні наслідки доларизації української економіки, проаналізувати необхідність та умови запровадження нової світової резервної валюти, визначити шляхи реформування банківської системи України.

Основні результати дослідження. Криза банківської системи в Україні спровокована не стільки зовнішніми, скільки внутрішніми факторами. За офіційними даними, на 1 жовтня 2009 р. загальні збитки комерційних банків від початку року становили 20,9 млрд. грн. Майже кожен український банк у період

кризи так чи інакше зіткнувся із проблемою недостатньої ліквідності й труднощами повернення вкладів населенню. Обсяг проблемних кредитів у портфелі фінансових установ ще влітку 2009 р. перевищив 30%, а зовнішні зобов'язання банківського сектору країни – \$35 млрд. Економічна криза вказала на вразливість української банківської системи, яка виявилася неспроможною повноцінно функціонувати без підтримки держави, і водночас підтвердила, що влада не здатна належним чином контролювати фінансові потоки у країні.

Ознаки розвалу грошово-банківської системи в Україні

Національний банк України 3 жовтня 2008 р. запровадив тимчасові адміністрації у 25 проблемних банках, що становить майже 14% їх загальної кількості. Проблемні банки здебільшого є кишеньковими установами, створеними для обслуговування приватних бізнесів.

Протягом вересня – грудня 2008 р., коли розпочався масовий відплив депозитів із фінансової системи, НБУ надав комерційним банкам рефінансування на загальну суму понад 111 млрд. грн. Однак левову частку цих коштів було спрямовано не на підтримку економіки, а на валютні спекуляції та кредитування підприємств, пов'язаних із власниками банків. Восени настав час повернення кредитів рефінансування (регулятор надавав їх банкам під 15–17% річних), проте, як стверджують джерела у Нацбанку, більшість фінустанов не мають змоги розрахуватися вчасно. Тому позики, надані Надра банку, Родовід банку, Укргазбанку, банкам «Фінанси і Кредит» та «Київ», було пролонговано.

У липні 2009 р. Уряд націоналізував три фінустанови: Родовід банк, банк «Київ» та Укргазбанк, у які було влито 9,5 млрд. грн. бюджетних коштів. Згодом Уряд ухвалив рішення про декапіталізацію Родовід банку на суму 5,6 млрд. грн. у зв'язку з переданням йому зобов'язань збанкрутілого Укрпромбанку.

Для банківської системи України характерна недосконалість інфраструктури кредитного ринку, де, окрім банків, повинні бути комерційні реєстри, рейтингові агентства, кредитне бюро, реєстр судових рішень та ін. Не функціонують спеціалізовані організації, здатні надавати на кредитному ринку консультативну, інформаційну та іншу допомогу як кредиторам, так і одержувачам кредитів.

Фактично в нашій країні сформувалася лихварська банківська система, яка не націлена на забезпечення високоефективного господарювання, належне обслуговування представників малого, середнього і великого бізнесу, прискорення та здешевлення платежів і розрахунків, здійснення інвестицій, запровадження нових технологій, а натомість паразитує на підприємствах та висмоктує з економіки України всі життєві соки. Ніякого виправдання не має стягнення банками з підприємств величезних здринських відсотків, які з'їдають не лише прибутки, а й часто значну частину коштів, призначених на просте відтворення. Грабіжницькі банківські відсотки, які є у 5 разів вищими, ніж у цивілізованих країнах, обезкровлюють економіку і віддаляють банки від виробництва.

Як наслідок, виробничий потенціал нашої держави вичерпується, заводи і фабрики закриваються, націо-

нальні багатства розкрадаються, плодоносні землі пустують, а народ злидарує.

Через нездатність Нацбанку навести лад у фінансах величезні кредитні ресурси використовуються нераціонально, конвертуються в долари, переводяться за кордон, ховаються населенням у домашніх схованках, де пролежують роками в бездіяльному стані та знецінюються. Вражаючими є такі дані: тільки за 8 місяців 2009 р. сукупний обсяг депозитів населення в банках скоротився на 11,3 млрд. грн. Унаслідок цього гальмується розвиток інвестиційного і виробничого процесів, не реалізуються соціальні програми.

Національний банк виявився нездатним організувати роботу зі створення банків, які б стали надійними партнерами підприємств, обслуговували виробництво, організовували швидкодійчу систему платежів і розрахунків, перетворювали боргові вимоги та зобов'язання в гроші, взаємопогашали їх, налагодили продаж боргів (факторинг), мобілізували всі наявні вільні кредитні ресурси, перетворювали їх у капітал і скеровували в інвестиції. Як наслідок, у країні протягом 18 років вирує руйнівна платіжна криза. Кредиторська і дебіторська заборгованість усіх суб'єктів господарювання невпинно зростає.

В Україні відсутні інвестиційні банки, які б мали акумулювати кредитні ресурси, що перебувають у бездіяльному стані, та використовувати їх як інвестиції. Сьогодні на ці цілі спрямовується менш ніж 6% кредитних ресурсів. Довгострокове кредитування взагалі не здійснюється. Усі комерційні банки є однотипними лихварськими структурами, що виуджують із економіки гроші через обслуговування здебільшого торгово-посередницьких, а не виробничих операцій.

Про важливість питання щодо регулювання інвестицій Центральним банком наголошує і відомий німецький фахівець у сфері грошових відносин, проф. В. Ханкель. Він переконаний, що діяльність Центрального банку вимірюється не тим, наскільки точно він дотримується рівняння кількісної теорії грошей і контролює зростання грошових агрегатів M1, M2, M3, а чи вдалося йому створити діючий ринок капіталів і перетворити заощадження в інвестиції.

НБУ не спромігся організувати ефективного механізму створення грошей, запуску їх в обіг і погашення. З метою штучного підтримання цінності долара на українському ринку Нацбанк спотворив увесь емісійний процес. Замість того щоб здійснювати емісію грошей у відповідності з потребами обігу, тобто під закладені в НБУ комерційними банками векселі, він запускає гривню в обіг шляхом закупівлі доларів на міжбанківському валютному ринку, чим свідомо підвищує попит на долари. У такий спосіб в обігу з'являються зайві, не освячені обміном і не забезпечені Нацбанком гривні для покриття величезного бюджетного дефіциту.

В Україні відсутні будь-які органи, що контролюють та регулюють діяльність комерційних банків, і насамперед Нацбанку. Законом про НБУ встановлювалося, що наглядові функції повинна виконувати Рада НБУ, а також передбачалося, що до її складу входили б незалежні експерти. Натомість наш парламент під впливом банківського лобі долучає до Ради здебільшого банкірів. Ідею створити незалежний орган контролю провалено... Без цього в режимі реального часу перешкодити виводу активів із країни неможливо, а тому схеми штучного

знекровлення фінансових установ активно продовжують працювати.

У той час як у світі широко застосовуються електронні гроші, розрахункові операції здійснюються безготівково, в Україні переважає готівкова форма розрахунків, на що суспільство витрачає величезні кошти. Аби приховати операції від податківців, у тіньовому обороті використовуються готівка, зарплата виплачується в конвертах, що не відображається на банківських рахунках підприємств і не оподатковується.

Нищівні наслідки доларизації економіки в Україні

Важким злочином перед українським народом є здійснена Нацбанком в інтересах тіньових і мафіозних структур без відповідного дозволу органів влади широкомасштабна доларизація країни. Відтак Україна подарувала США понад \$100 млрд. емісійного доходу. На друкування 100-доларової купюри Сполучені Штати витрачають 3 центи, тоді як у нас вони купують за цю купюру товарів на суму \$100.

Доларизація економіки заважає українській державі проводити самостійну грошово-кредитну політику. З вересня 2008 року національна валюта девальвувала на 65%. Доларизація вітчизняної економіки збільшилася за шість років на 27% і сягнула 65%. Таким чином на одну гривню припадає вже два долари, і це максимальний показник за всю історію України. В українських банках занадто багато іноземної валюти, що дуже небезпечно як для власне фінустанов, так і для їх клієнтів. Із збільшенням рівня доларизації нашої економіки попит на національну валюту знижується разом з її курсом.

Представники НБУ зазвичай визначають рівень доларизації економіки як відношення банківських вкладів у валюті до загального обсягу депозитів та/або грошової маси. Але такі методи не відображають реальної картини, оскільки не враховують обсягу валюти, що перебуває у населення, а не в банках (а це немала величина).

Безпосереднє завдання держави – не допустити, аби кількість ВКВ в обігу перевищила той обсяг, що загрожує її економічній безпеці. У 2004–2008 рр. Україна «купалася в доларах». На початку 2009 року українці тримали поза банками \$48 млрд. готівки – учетверо більше від суми валютних депозитів. По суті, обсяг готівкових іноземних купюр в Україні в кілька разів перевищує гривневу масу, що перебуває в обігу. У нашій країні зосереджено близько 5% усіх емітованих американських доларів. В умовах стабільності гривні валютні кредити здавалися привабливими – у 2006-му році їхній обсяг зріс на 95,4%, у 2007-му – на 75,4%. При цьому динаміка зростання позик, що надавалися у гривнях, була скромнішою. Приріст відповідно становив 52,3% і 72,7%.

Валютне кредитування, яке лобювали західні фінустанови, переклало курсові ризики на позичальників. Проте винна у цьому саме українська влада, яка проводила бездарну політику і фактично втратила можливість регулювати економічні процеси через грошово-кредитні важелі та інструменти.

Доларизація заводить українську економіку в тінь. Малий і середній бізнес дедалі активніше використовує долари як платіжний засіб, а населення – як чи не єдиний засіб заощадження. Якщо в обігу в Україні кілька ва-

лют, то і влада не одна. Довіряючи американському долару більше, ніж гривні, населення фактично довіряє владі США. А це означає, що повноцінної держави України не існує. При цьому питання стабільності самої американської валюти залишається відкритим. За останні 10 років (з квітня 1999 р. по квітень 2009 р.) кількість доларів в обігу поза банками у США збільшилася на 85,4% – до \$8,264 трлн., тоді як за попередні 10 років – лише на 48,2%. Протягом економічної кризи доларова маса зросла на \$2 трлн. Державний борг США становить 80% ВВП країни.

Домагаючись широкого використання для здійснення платежів і розрахунків дорогого грошового капіталу, і насамперед доларів, Нацбанк ігнорує застосування дешевих сурогатів та заміників грошей. Нині у світі, нарівні з банкнотами, які емітують центральні банки, функціонують звичайні векселі (документ комерційного кредиту) і чеки (інструмент комерційних банків), які використовуються як на національних, так і на світових ринках.

Слід відзначити, що успішну дедоларизацію економіки провели Ізраїль, Польща, Чилі та Єгипет. Цим країнам не довелося застосовувати жорсткі методи для зменшення залежності національної економіки від іноземної валюти. Дедоларизація була результатом м'якої антиінфляційної політики та розвитку фінансового ринку. Зокрема у зазначених країнах сформували ринок облігацій, деномінованих у місцевій грошовій одиниці, запровадили диференційовані норми резервування для банків залежно від валюти кредиту. Крім того, було посилено держконтроль за дотриманням вимог до покриття ризиків під час залучення фінустановами зовнішніх запозичень. Для зниження курсових ризиків кредити скеровували переважно у сектори, що заробляли валюту, а не на придбання нерухомості чи побутових товарів, як у нас. В Ізраїлі та Чилі запровадили індексацію відсотків за депозитами в національній валюті (коригування на інфляцію), а в Польщі й Єгипті підвищили ставки за банківськими вкладами.

У цьому зв'язку привертає до себе увагу запізніле визнання Головою Нацбанку В. С. Стельмахом того реального факту, що Україна практично не має власної грошової системи, через що страждають мільйони людей, а на вітчизняному ринку владарює чужинець і зайда – долар, висмоктуючи з економіки доходи, обезкровлюючи країну, паралізуючи господарське життя. Очільник НБУ зокрема зазначив: «До кризи ми підійшли з однією, але системною, проблемою – відсутністю довіри до гривні як стабільної грошової одиниці. Ми дотепер не затвердили гривню в статусі головного атрибуту державності й через це маємо всі поточні проблеми. Доларизація офіційної частини української економіки сьогодні перевищує 30%. За останні шість місяців населення скупило на валютному ринку понад \$6,5 млрд. Скільки валюти знаходиться під подушками громадян, ми й припустити не можемо. Якби доларизація економіки була низькою, ніхто б не звернув уваги на курсові коливання, які були необхідні для того, щоб захистити країну від зовнішньої кризи» [4].

Коли на Заході розпочалася фінансова криза, іноземні банкіри почали відкликати з України величезні грошові ресурси, не переймаючись тим, що внаслідок цього мільйони українців втрачають свої депозити. Результатом стала сьогоднішня катастрофічна ситуація в банківському секторі.

Революція у світі грошей

Більшість українських філіалів великих закордонних банків останнім часом показують у своїй звітності чималі збитки. Це ціна, яку вони тепер платять за агресивне проникнення на український ринок роздрібних кредитів (іпотечних, автомобільних і споживчих) за допомогою валютних позик, ставка за якими в Україні була досить високою й виглядала привабливою для закордонних банків. Підприємства малого та середнього бізнесу отримували лише 1% цих позик. Через те, що фінустанови не кредитують реального сектору, підприємства отримують менше ресурсів, менше виробляють продукції, менше експортують, їхні доходи знижуються. Першочергове завдання – подолання кризи реального сектору. Ми мало виробляємо, але багато купуємо і споживаємо.

Від нас наполегливо вимагали негайно реалізувати принципи «Вашингтонського консенсусу», запроваджувати ліберальну ринкову економіку, усунути державу від регулювання господарських процесів – робити все, як у США, а сьогодні з'ясувалося, що там не все гаразд, що саме від них хлинула світова фінансова криза, яка змусила їх заговорити про кінець ери «ринкового фундаменталізму» та утвердження принципів «регульованого ринку». Теперішня світова криза, що стартувала в Америці, це криза економіки паразитизму, який не міг тривати вічно. Тож недаремно у США сьогодні почали активно обговорювати питання про державне регулювання економіки.

Сучасна криза – не просто циклічна (що повторюється через 10 чи 20 років), а системна криза світових та політичних інститутів, тобто криза світоустрою. Побудована на золоті грошова система зникла, а їй на зміну прийшла кредитна грошова система, особливостей управління якою не збагнули, і через це виник фінансовий хаос. Економічна причина кризи – це величезні борги головного економічного регулятора, головної країни всієї глобальної економіки світу – Сполучених Штатів Америки, яка скористалася неповороткістю лідерів світового співтовариства, привласнила собі ті функції, які вони повинні були виконувати, і створила нову світову резервну валюту. В умовах цієї невизначеності США здійснили величезну небезпечну емісію долара, перетворивши свою національну валюту у світову. Антикризові заходи, що базуються на подальшому друкуванні грошей та «гасінні пожежі цебрами керосину», не розв'язують проблеми кризи, а ще більше її ускладнюють [5].

На довірливе, легковажне ставлення світового співтовариства до використання долара як міжнародної резервної валюти звернув увагу академік НАН України Борис Олійник: «Назвімо, нарешті, речі своїми іменами і скажімо, що нинішній «контрольований обвал» – зиніційований приватною організацією, в основі якої 20 приватних банків США. Отже, зграйка приватних осіб присвоїла собі право друкувати світові гроші, скільки їм заманеться. Цей бізнес, ці папірці оплачують держави майже всього світу. Однак жодна з них ніколи не мала й не має контролю за обсягом емісії долара. І надто, навіть американський уряд не допущений до контролю за Федеральною резервною системою США, яка й продукує «зелень». Аж тепер дізнаємося, що головною і єдиною причиною обвальної кризи є перевиробництво доларів. Попросимо компетентних спеціалістів Академії виробити хоча б систему захисту національної валюти від паперового долара, інакше ми як були, так і залишимося васалами» [6].

Розвиток людства відбувається в напрямі створення єдиної світової грошової системи, за якої потреба у численних національних грошових системах узагалі зникне. Швидше чи пізніше, але це неодмінно станеться. Питання єдиної сучасної світової валюти є питанням єдиної міри. Як людство колись ішло до стандартизації міри довжини, ваги, так само і тепер воно прямує до уніфікації національних грошових систем. Нині для цього визріли необхідні умови: відбулася демонетизація золота і золотовалютна грошова система відмерла, натомість виникла рухлива, незакостеніла кредитна грошова система, за якої грошове буття вартості не отожднюється із речовим носієм грошових відносин, а функція грошей зводиться до уніфікації світових боргових зобов'язань, тобто боргів.

Уніфікація світових грошових систем – не така вже й утопія, віддалена перспектива. Хіба запровадження євро не має певних рис нових світових грошей із регіональним відтінком. При збереженні національних суверенних держав в обіг вводиться спільна валюта, яка певною мірою обмежує національний суверенітет кожної держави. Європейський центральний банк створювався за зразком федеральної резервної системи, і центральні банки кожної країни відіграють у ньому роль, подібну до регіональних федеральних резервних банків. Головною метою Європейського центрального банку є забезпечення стабільності цін.

Організаційна структура ФРС практично стала моделлю для Європейського центрального банку і Європейської системи центральних банків. Вони були створені у червні 1998 р. у складі Європейського валютного інституту.

Європейський Союз – єдиний у світі успішний та розвинений проєкт. Понад 500 млн. осіб із 27 європейських країн спільно працюють задля підтримання миру, стабільності й високого рівня життя.

Триває процес створення інших регіональних валют. Наприклад, відчуваючи можливу втрату долларом функції світової резервної валюти, США спільно із Канадою і Мексикою планують випустити нову регіональну валюту – амеру, а знецінені астрономічні доларові борги перекасти на весь світ.

У грудні 2007 року саміт лідерів Ради співробітництва арабських країн Перської затоки прийняв рішення про введення із 1 січня 2010 року нової міжнародної валюти – «динара затоки» – як один із кроків з метою самозахисту.

Ще однією ознакою руху світу в мультивалютне майбутнє є намагання 13 країн (Японія, Китай, Південна Корея і 10 країн – членів Асоціації держав Південно-Східної Азії) створити єдину азіатську валюту.

Світова грошова система в сучасних умовах піднялася на щабель розвитку, що потребує нового підходу – свідомого регулювання світовим співтовариством.

Повсюдне запровадження єдиної світової валюти дасть змогу спростити та полегшити комерцію, платежі та розрахунки, кредитування, а також освітній і культурний обмін. Зникнуть величезні витрати на перетворення національної валюти однієї країни у валюту іншої країни.

Теперішнє обговорення питання про створення єдиної резервної валюти є підготовчим етапом до запровадження світових грошей. Користування різними національними грішми в сучасних умовах панування кредитної грошової системи нагадує використання різних одиниць

довжини, ваги. Із виникненням кредитної грошової системи змінилася власне природа грошей. Сьогодні фізично відчутні стандартні порції благородних металів замінені кредитними борговими зобов'язаннями, авторитет яких повинні підтримувати не лише банки, комерційні установи, а й держава. Це підвищує її відповідальність за регулювання грошових відносин. Якщо за існування золотовалютної грошової системи гроші оберталися самостійно, то за кредитної – їх функціонування нерозривно пов'язане із банками, де вони перераховуються з одного рахунку на інший.

У світі грошей відбувається революція. Тож у наш час теорію грошей доведеться кардинально змінити, а світову грошову систему – стандартизувати.

Пропозиції щодо запровадження нової резервної валюти нині активно обговорюють не лише науковці, а й державні діячі на міжнародних нарадах і світових форумах. Наприклад, для аналізу нинішньої глобальної фінансової кризи 63 сесія Генеральної Асамблеї ООН створила спеціальну цільову групу на чолі з нобелівським лауреатом Дж. Стігліцем, який є активним прибічником запровадження нової резервної валюти.

8 вересня 2009 р. Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) опублікувала доповідь, підготовлену групою експертів, які запропонували замінити долар новою загальносвітовою валютою. Про необхідність заміни долара новою резервною валютою, що використовуватиметься в розрахунках між країнами, більше року заявляють лідери багатьох країн. Тепер уперше з такою пропозицією виступила ООН.

Учасники «Великої вісімки» 21 серпня 2009 р. демонстрували журналістам візрці нової світової валюти, викарбувані на Королівському монетному дворі Бельгії. Це свідчить про активізацію процесу. Повною мірою до нього долучилася Італія, де серед школярів проводять конкурси на пошук назви нової валюти та її зовнішнього вигляду. Поки що йдеться лише про пропагандистські акції. Але 20 років тому в реальність євро також мало хто вірив. Потреба в запровадженні наднаціональних грошей, які не є валютою жодної держави, диктується не стільки теорією, скільки практичними потребами.

Принагідно нагадаємо, що борг США світу наближається до \$11 трлн. Америка винна Китаю \$727,4 млрд., Росії – \$116 млрд. Механізм стягнення боргу за наводнення усього світу доларами досі незрозумілий. Насамперед тому, що відсутній світовий уряд чи створений ним спеціальний орган.

Проблему може бути розв'язано двома шляхами:

1. Збереження долара як світової резервної валюти за умови запровадження суворого контролю за грошово-кредитною системою Сполучених Штатів світовим співтовариством (на що США ніколи не дадуть згоди). Долар став світовою валютою і тому за ним треба

здійснювати світовий контроль. Не повинно існувати таємниці фінансової звітності. Уже тепер банки Швейцарії та інших країн відмовилися від банківської таємниці й відкривають банківські рахунки.

2. Запровадження нової світової резервної валюти, що усуне штучний попит на долари і мотиви наводнення ними світового ринку. Про загальне намагання відв'язатися від долара, який від часів президентства Ніксона не забезпечений золотом, ідеться і в Доповіді ООН. Долар став фікцією, випуск якого є ніким не контрольованою монополією США, що й дозволяє їм перерозподіляти світовий валовий продукт у власних інтересах. Із цим довго доводилося миритися, протягом 30-ти років. Але сьогодні зміцнілі Європа та Японія вже не бажають бути залежними від долара, який Америка обіцяє гарантувати валовим продуктом. Виникли диспропорції в економіці й фінансових структурах проявляються в наявності (надуванні) так званих фінансових бульбашок, які й спровокували кризу.

Треба на практиці відмежувати створення грошей на ґрунті здорової комерційної діяльності від біржових, майнових та інших спекулятивних операцій із цінними паперами на фондовому ринку, який до утворення грошей зовсім непричетний.

Висновки. Важливим елементом організації держави, її міцності, стабільного і надійного функціонування, довіри до неї народу, найширших верств населення є чітке функціонування грошово-кредитної системи, можливість за допомогою національної грошової одиниці реалізувати свої доходи, купувати товари, здійснювати платежі та розрахунки, заощаджувати частину прибутків. Без негайного реформування системи грошових відносин і приведення валютно-кредитної політики у відповідність до вимог життя, потреб відродження України та сучасних світових тенденцій неможливо навести лад у державі.

Література

1. *Shvayka Mykhaylo A.* The Credit Monetary System: Its Essence and Peculiarities of Its Functioning. – Kyiv: Publishing house of Kyiv International University, 2008.
2. *Shvayka Mykhaylo A.* The issues of formation, development and functioning of the credit-monetary system (It's transformation from the crisis stimulator into provoker of world financial crisis). – Kyiv: Publishing house of Kyiv International University, 2009.
3. *Швайка М. А.* Кредитна грошова система: її суть та особливості функціонування: Наук. вид. / За заг. ред. О.М. Овсянникової. – К.: В-во Київського міжнародного університету, 2008. – 240 с.
4. Див.: Weekly.ua, № 21 (339), 04–10.06.2009, с. 17.
5. *Швайка М.* Американський долар – головний винуватець (провокатор) фінансової кризи // Журнал Верховної Ради України «Віче». – 2009. – № 1–2. – С. 3–6.
6. Див.: Вісник Національної академії наук України. – 2009. – № 7. – С. 34.

Стаття надійшла до редакції 26 листопада 2009 р.